

СТАНОВИЩЕ

от доц.д.н. Цвета Тодорова Маркова, ръководител катедра „Национална сигурност и политически науки“ към Философски факултет в ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“, член на научно жури по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, публикуван в ДВ бр.107 на 12.12.2025 г.

Основание за изготвяне на становището - Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ № 178/30.01.2026 г.

I. Обща оценка на качествата на кандидата, трудовете и актуалността на научната продукция

По обявения конкурс в ДВ бр. 107/12.12.2025 г. в срок е подал документи кандидатА – доц. д.н. Спас Ангелов Ташев, доцент в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград. Биографията му е съчетание от престижно образование, отговорна работа в национални институции, социална активност и преподавателска дейност. Общо погледнато, цялата дейност на кандидата е свързана с институции имащи пряко отношение към националната сигурност – Институт за изследване на населението и човека при БАН (2018- и в момента), Народно събрание (2017-2021), Европейски парламент (2013-2014), Министерски съвет (2011-2013), Културно информационен център на Република България в Скопие (2006-2009), Национален исторически музей, София (2004-2006), Вестник „Македония“, София (2003-2006), Държавна агенция за българите в чужбина при МС, София (1998-2003), Вестник „Македония“, София (1991-1998). Ръководните постове, които заема (Заместник председател на Държавна агенция за българите в чужбина при МС, София, Редактор на Вестник „Македония“, София, Директор на Културно информационен център на

Република България в Скопие и др.) не оставят съмнение относно неговата компетентност.

Във връзка с конкурса, доц. д.н. Ташев представя Учебник за студентите по национална сигурност „Демографска политика за сигурност основи, стратегии и предизвикателства“ (2026), монографията „Демографската и социалната сигурност на България през първата половина на XXI век“ (2026), книгата „Борбите на македонските българи за права и независимост 68 случая от периода 1944–1994 (2023), монография за придобиване на научна степен „доктор на науките“ „Българските общности в албания и косово обществено-политически процеси и демографски последици (1913 – 2024), (2025), 4 (четири) статии и доклади: статия „Стратегия за демографска сигурност на България в условията на регионално геополитическо преразпределение“ (2026), статия „Изложения в ООН за потъпкването на човешките права на българите на територията на днешна Северна Македония“ (2022), доклад от научна конференция „Потенциалът на историческите български общности за преодоляване на недостига на работна сила в България“ (2022), статия в списание „Македонската (гео)политика на София: последен рубеж или мост към бъдещето?“ (2021). Същите са публикувани в авторитетни издания и са лично дело на кандидата, плод на системен труд и професионализъм. Плагиатство не е констатирано. Материята е в сферата заявеното в конкурса професионално направление. Трудовете са актуални и значими в епохата на повсеместни демографски кризи в развитите държави от Европейския съюз.

Кандидатът е изпълнил минималните национални изисквания.

II. Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидата

Кандидатът защитава дисертационен труд през 2015 г. в Института за изследване на населението и човека при БАН и придобива ОКС Доктор в специалността Статистика и демография на тема „Имиграционна политика и демографски перспективи на България“. През 2025 г. придобива ОКС „доктор на

науките“ в Институт за изследване на населението и човека при БАН в ПН История и археология чрез защитен дисертационен труд на тема: „Българските общности в Албания и Косово. Обществено-политически процеси и демографски последици (1913-2023)“. В ЮЗУ води пет учебни дисциплини: „Демографска политика за сигурност“, „Мениджмънт на извънредните ситуации“, „Глобализация и регионална сигурност“, „Сравнителна публична администрация“ и „Нова и най нова история на България“, свързани с националната, европейската и световна сигурност. Считам, че професионалният опит, социална активност и публичният образ на доц.д.н. Спас Ташев носят принос за университета, ценни са като експертиза и са личен пример за студентите.

Горното ми дава пълно основание да считам, че кандидатът може да участва в конкурса за заемане на академична длъжност „Професор“ в професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, обявен от ЮЗУ.

III. Оценка на научните и приложни приноси в представените трудове и тяхната значимост

Доц.д.н. Спас Ташев е изложил своята визия за научни и приложни приноси в професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, които приемам. В настоящото Становище, имайки предвид всички депозиранни документи, те ще бъдат оценени от позицията на моите познания, професионален опит и научни виждания.

На първо място, откроявам съвременната теоретична интерпретация на основните проблеми и понятия за ролята на държавата, управлението, социалния ред за демографските проблеми в епохата на глобализация. Авторът съчетава постановката за демографската криза с проблемите на националната и бъдещата глобална държава в контекста на социалните аспекти.

Специално място в академичната продукция на кандидата е отделено на теоретико-методологични основи на демографската и социалната сигурност, на

демографията като наука и нейните връзки със сигурността, на социалната сигурност като компонент на националната сигурност. Основните демографски процеси и показатели са разгледани в контекста на демографски риск, демографска уязвимост и демографска устойчивост и на фона на теориите за демографския преход и съвременни концепции за човешкия потенциал.

На следващо място са изследвани глобалните и европейските демографски тенденции и заплахи за сигурността и тяхното влияние върху националната сигурност на България. Друг фактор от критично значение за демографската криза е застаряването на населението и глобален демографски дисбаланс. В последните години много актуална за изследвания проблем е темата за миграциите и миграционния натиск: глобални геополитически аспекти, имиграцията като инструмент за демографска и икономическа стабилност. В качеството на България като пълноправен член на Европейския съюз са изследвани европейските демографски модели и политики на сигурност и мястото на България в европейския демографски контекст

В национален план е анализирано демографското развитие на България в началото на XXI век и историческа рамка на демографските промени след 1989 г., ниската раждаемост, висока смъртност и отрицателен естествен прираст, застаряване на населението и последиците за политиките на сигурност, вътрешни и външни миграции: интензитет, направления и ефекти, регионални демографски различия и териториална сигурност.

Много важно за цялостното изследване е вниманието, което е обърнато на социална сигурност и човешки капитал в България, образование, квалификация и рискове за човешкия капитал, здравен статус и здравна сигурност на населението, бедност, социални неравенства и социално включване, икономически аспекти на демографската криза, влияние на човешкия капитал върху устойчивото развитие и обществената стабилност

Тенденциите за управление на демографските процеси са очертани през политики за демографска сигурност в България с акцент върху държавна демографска политика: историческа еволюция. Един от документите регламентиращи мерките за преодоляване и/или намаляване на неблагоприятните последици е Национална стратегия за демографско развитие (2012-2030), институционална рамка и управленски дефицити, които осъществяват политики за семейства, раждаемост и подкрепа на децата и политики за активен живот и грижа за възрастните хора.

Важен въпрос за демографския статус е миграционна политика и диаспора, където българите зад граница са разгледани като като стратегически демографски ресурс, както и новата българска емиграция в ЕС и света, реинтеграция и политики за завръщане, бежанските процеси и рискове за сигурността, културната, езикова и идентичностна връзка с България.

В областта на професионалното направление на конкурса са изследванията на демографски процеси и национална сигурност: рискове и сценарии, национална уязвимост и рискове в резултат на демографската криза, демографски събития с потенциал за системна дестабилизация. Формулиран е конкретен Сценарии за развитие на демографската ситуация до 2050 г., модели за управление на риска и укрепване на устойчивостта и препоръки към държавната политика и институциите.

IV. Критични бележки и препоръки

Доц.д.н. Ташев е представил научна продукция, която има очертанятия на осмислено познавателно поле, плод на задълбочено образование и професионална височина. Извървян е дълъг път, който уважава и академичната общност и практиците в областта на управлението на процесите свързани с демографската криза.

Обществата очакват отговори на много въпроси и на първо място - могат ли, и трябва ли да се управляват процесите на раждаемостта, детската смъртност, продължителността на живота, миграцията. В този контекст, управлението на държавата трябва ли (и с какви инструменти) да овладее и популизма, който гръмка заявява приоритети, но на практика резултатите не са устойчиви.

V. Заключение

Като имам предвид личните качества, активното професионално дело, приносите и перспективите, които генерират трудовете на кандидата в бъдещия научен и социалнополитически дебат считам, че категоричната ми положителната оценка е обективна и безспорна.

Гласувам положително и предлагам на научното жури да присъди на доц. д.н. Спас Ангелов Ташев академичната длъжност **„Професор”** в катедра „Национална сигурност и публична администрация“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ в професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, в съответствие с конкурса, обявен в Държавен вестник бр. ДВ бр.107 на 12.12.2025 г.

Изготвил становището:

/Доц. д.н. Цвета Маркова/

27. 02. 2026 г.

гр. София

OPINION

by Assoc. Prof. Dr. Tsveta Todorova Markova, Head of the Department of "National Security and Political Sciences" at the Faculty of Philosophy at the University of Technology "St. St. Cyril and Methodius", member of the scientific jury for the competition for the academic position of "professor" in the professional field 9.1. "National Security", Southwest University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad, published in the State Gazette No. 107 on 12.12.2025

Basis for preparing the opinion - Order of the Rector of Southwest University "Neofit Rilski" No. 178/30.01.2026

I. General assessment of the qualities of the candidate, works and relevance of the scientific production

According to the competition announced in the State Gazette No. 107/12.12.2025, the candidate A - Assoc. Prof. Dr. Spas Angelov Tashev, Associate Professor at the Faculty of Law and History of the Southwestern University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad. His biography is a combination of prestigious education, responsible work in national institutions, social activism and teaching. In general, all the activities of the candidate are related to institutions directly related to national security – Institute for Population and Human Studies at the Bulgarian Academy of Sciences (2018- and currently), National Assembly (2017-2021), European Parliament (2013-2014), Council of Ministers (2011-2013), Cultural Information Center of the Republic of Bulgaria in Skopje (2006-2009), National Museum of History, Sofia (2004-2006), Newspaper "Macedonia", Sofia (2003-2006), State Agency for Bulgarians Abroad under the Council of Ministers, Sofia (1998-2003), Newspaper "Macedonia", Sofia (1991-1998). The management positions he holds (Deputy Chairman of the State Agency for Bulgarians Abroad under the Council of Ministers, Sofia, Editor of Newspaper "Macedonia", Sofia, Director of the Cultural Information Center of Republic of Bulgaria in Skopje, etc.) leave no doubt about his competence.

In connection with the competition, Assoc. Prof. Dr. Tashev presents a Textbook for National Security Students "Demographic Security Policy: Foundations, Strategies and Challenges" (2026), the monograph "Demographic and Social Security of Bulgaria in the First Half of the 21st Century" (2026), the book "The Struggles of the Macedonian Bulgarians for Rights and Independence 68 Cases from the Period 1944–1994" (2023), a monograph for the degree of Doctor of Sciences "Bulgarian Communities in Albania and Kosovo Socio-Political Processes and Demographic Consequences (1913 – 2024)", (2025), 4 (four) articles and reports: article "Bulgarian Demographic Security Strategy in the Conditions of Regional Geopolitical Redistribution" (2026), article "Presentations to the UN on the Violation of the Human Rights of Bulgarians on the Territory of Today's North Macedonia" (2022), a report from a scientific conference "The Potential of Historical Bulgarian communities to overcome the shortage of labor force in Bulgaria" (2022), an article in the journal "Macedonian (geo)politics of Sofia: the last frontier or a bridge to the future?" (2021). The same have been published in authoritative publications and are the personal work of the candidate, the fruit of systematic work and professionalism. Plagiarism has not been found. The material is in the field of the professional direction declared in the competition. The works are relevant and significant in the era of widespread demographic crises in the developed countries of the European Union.

The candidate has fulfilled the minimum national requirements.

II. Assessment of the candidate's pedagogical training and activity

The candidate defended a dissertation in 2015 at the Institute for Population and Human Research at the Bulgarian Academy of Sciences and acquired the Doctor of Social Sciences degree in Statistics and Demography on the topic "Immigration Policy and Demographic Prospects of Bulgaria". In 2025, he acquired the title of Doctor of Science at the Institute for Population and Human Studies at the Bulgarian Academy of Sciences in the Department of History and Archaeology through a defended dissertation on the topic: "Bulgarian Communities in Albania and Kosovo. Socio-Political Processes and Demographic Consequences (1913-2023)". At the Southwestern University, he teaches five academic disciplines: "Demographic Security Policy", "Emergency Management", "Globalization and Regional Security", "Comparative Public Administration" and "New and Recent History of

Bulgaria", related to national, European and world security. I believe that the professional experience, social activity and public image of Assoc. Prof. Spas Tashev contribute to the university, are valuable as expertise and are a personal example for students.

The above gives me every reason to believe that the candidate can participate in the competition for the academic position of "Professor" in the professional direction 9.1. "National Security", announced by the Southwestern University.

III. Assessment of the scientific and applied contributions in the submitted works and their significance

Assoc. Prof. Spas Tashev has set out his vision for scientific and applied contributions in the professional direction 9.1. "National Security", which I accept. In this Opinion, taking into account all the deposited documents, they will be assessed from the position of my knowledge, professional experience and scientific views.

First of all, I highlight the modern theoretical interpretation of the main problems and concepts of the role of the state, governance, social order for demographic problems in the era of globalization. The author combines the statement about the demographic crisis with the problems of the national and future global state in the context of social aspects.

A special place in the candidate's academic production is devoted to theoretical and methodological foundations of demographic and social security, demography as a science and its links with security, social security as a component of national security. The main demographic processes and indicators are examined in the context of demographic risk, demographic vulnerability and demographic sustainability and against the background of theories of demographic transition and modern concepts of human potential.

Next, global and European demographic trends and threats to security and their impact on the national security of Bulgaria are examined. Another factor of critical importance for the demographic crisis is the aging of the population and global demographic imbalance. In recent years, a very relevant problem for research has been the topic of migration and migration pressure: global geopolitical aspects, immigration as a tool for demographic and economic stability. As a full member of

the European Union, the European demographic models and security policies and Bulgaria's place in the European demographic context have been studied.

At a national level, the demographic development of Bulgaria at the beginning of the 21st century and the historical framework of demographic changes after 1989, the low birth rate, high mortality and negative natural growth, population aging and the consequences for security policies, internal and external migrations: intensity, directions and effects, regional demographic differences and territorial security have been analyzed.

Very important for the overall study is the attention paid to . social security and human capital in Bulgaria, education, qualification and risks to human capital, health status and health security of the population, poverty, social inequalities and social inclusion, economic aspects of the demographic crisis, impact of human capital on sustainable development and social stability

Trends for managing demographic processes are outlined through policies for demographic security in Bulgaria with an emphasis on state demographic policy: historical evolution. One of the documents regulating measures to overcome and/or reduce adverse consequences is the National Strategy for Demographic Development (2012-2030), institutional framework and management deficits that implement policies for families, fertility and child support and policies for active living and care for the elderly.

An important issue for the demographic status is migration policy and diaspora, where Bulgarians abroad are considered as a strategic demographic resource, as well as the new Bulgarian emigration in the EU and the world, reintegration and return policies, refugee processes and security risks, cultural, linguistic and identity ties with Bulgaria.

In the field of the professional direction of the competition are studies of demographic processes and national security: risks and scenarios, national vulnerability and risks as a result of the demographic crisis, demographic events with the potential for systemic destabilization. Specific Scenarios for the development of the demographic situation by 2050, models for risk management and strengthening resilience and recommendations for state policy and institutions have been formulated.

IV. Critical notes and recommendations

Assoc. Prof. Tashev has presented scientific production that has the outlines of a meaningful cognitive field, the fruit of in-depth education and professional height. A long way has been traveled, which respects both the academic community and practitioners in the field of managing processes related to the demographic crisis.

Societies expect answers to many questions, and first of all - can and should the processes of birth rate, infant mortality, life expectancy, migration be managed? In this context, should the state management (and with what tools) also master populism, which loudly declares priorities, but in practice the results are not sustainable.

V. Conclusion

Considering the personal qualities, active professional work, contributions and perspectives that the candidate's works generate in the future scientific and socio-political debate, I believe that my categorical positive assessment is objective and indisputable.

I vote positively and propose to the scientific jury to award Assoc. Prof. Dr. Spas Angelov Tashev the academic position "Professor" in the Department of "National Security and Public Administration" of the South-West University "Neofit Rilski" in professional field 9.1. "National Security", in accordance with the competition announced in the State Gazette No. SG No. 107 of 12.12.2025

Prepared the opinion:

/Assoc. Prof. Dr. Tsveta Markova/

27. 02. 2026

city of Sofia